

ábhair

Athruithe inchúlaithe agus dochúlaithe

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le harán úr in aice le tósta agus fiafraigh an féidir leis an tósta a bheith ina arán bog arís. Léirigh seacláid á leá ar chlúdach te agus ansin á fuarú ar phláta fuaraithe, ansin eagraigh rothlú idir dhá stáisiún: salann a thuaslagadh agus a thríomú, le sampla a triomaíodh roimh ré (“tháinig an salann ar ais”), agus sóid aráin le fínéagar. Taifeadann na daltaí fianaise faoi “an t-ábhar céanna” i gcomparáid le “ábhar nua” ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, déanann siad iniúchadh ar an acmhainn idirghníomhach faoi staideanna ábhair maidir le leá na seacláide, ansin sórtálann an rang ar fad na ceithre athrú agus nascann siad athruithe dochúlaithe le cócairí agus le déantóirí.

Cuspóirí foghlama

- Idirdealú a dhéanamh idir athruithe is féidir a aisiompú agus athruithe a dhéanann rud nua
- Torthaí na stáisiún praiticiúla a shórtáil mar athruithe inchúlaithe nó dochúlaithe, le fianaise
- A mhíniú conas a bhaineann cócairí agus déantóirí úsáid as athruithe nach féidir a aisiompú

Roimh an gclog: réiteach

An oíche roimhe: cuir pláta amháin ag fuarú don tseacláid taispeántais; triomaigh agus lipéadaigh trí mhias “tháinig an salann ar ais”, ceann amháin do gach tráidire salainn; priontáil leathanach amháin den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta agus trí chóip de na cártaí stáisiúin. Roimh an gclog: déan tósta de shlisín amháin don tús spreagúil agus coinnigh an dara slisín don taispeántas; cuir sé thráidire amach, trí cinn le haghaidh an tsalainn agus trí cinn le haghaidh an choipthe; seiceáil ailléirgí seacláide/glútain. Uisce bogthe amháin, agus tusa féin a dhoirteann é.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
píosáí de sheacláid shimplí (seiceáilte maidir le hailléirgí, cearnóga beaga)	3	rang	ollmhargadh	seacláid chócaireachta shimplí a bhristear ó bharra mór
pláta nó fochupán fuaraithe chun an tseacláid taispeántais a chruachan arís	1	rang	seomra ranga	fochupán ar bith a fágadh i gcuisneoir nó i mbosca fuar roimh an gceacht
spúnóg ghlan nó spadal glan chun an tseacláid taispeántais a bhogadh (ní leis na bosa)	1	rang	seomra ranga	maidí líreacán glana nó maidí corraithe caife
cupán uisce the atá sábháilte do na lámha, le clúdach, chun an tseacláid taispeántais a théamh go réidh (ullmhaithe ag an múinteoir)	1	rang	seomra ranga	muga uisce bhogthe agus fochupán leagtha anuas air
salann boird	1	rang	ollmhargadh	salann cócaireachta mín ar bith
samplaí salainn a triomaíodh roimh ré, le lipéid orthu ("tháinig an salann ar ais")	3	rang	seomra ranga	salann croite ar chárta dorcha, le lipéad air mar an toradh triomaithe, mura n-éiríonn leis an triomú thar oíche, mar aon le comhrá macánta go bhfágann fíorthriomú an salann céanna ina dhiaidh
cupáin phlaisteacha thrédhearcacha nó eascraí	9	rang	seomra ranga	potaí iógairt glana
uisce i gcrúiscíní beaga	3	rang	seomra ranga	uisce sconna i mbuidéil
páipéar dorcha nó plátaí dorcha chun braonta salainn a thriomú	3	rang	seomra ranga	blúirí cárta dhuibh nó tráidire lóin dorcha
sóid aráin (décharbónáit sóide)	1	rang	ollmhargadh	décharbónáit sóide úr ó chófra bÁCála sa bhaile
fínéagar bán	1	rang	ollmhargadh	fínéagar cócaireachta trédhearcach ar bith

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
taespúnóga agus spúnóga boird	9	rang	seomra ranga	spúnóga tomhais glana ar bith
tráidirí plaisteacha do stáisiúin na ndaltaí (trí cinn le haghaidh an tsalainn, trí cinn le haghaidh an choipthe)	6	rang	seomra ranga	clúdaigh boscaí stórála nó tráidirí bÁCála
arán slisnithe don taispeántas tósta	2	rang	ollmhargadh	arán slisnithe simplí ar bith; arán saor ó ghlútan más gá, le haghaidh taispeána amháin
tóstaer nó oigheann tóstála (don mhúinteoir amháin)	1	rang	trealamh na scoile	mura bhfuil tóstaer ar fáil, tabhair leat tósta réamhdhéanta agus arán úr le comparáid a dhéanamh
tuáillí páipéir	1	rang	seomra ranga	ceirteacha glana, le haghaidh glanta amháin
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	na trí cheist agus tábla sórtála le dhá cholún (inchúlaithe, dochúlaithe) scríofa sa chóipleabhar

Pointe sábháilteachta

Is agatsa amháin, ag barr an tseomra, a bheidh an tóstaer agus an t-uisce te; uisce bogthe, agus ní iompraíonn na daltaí riamh é. Gan aon rud a bhlaiseadh; cupáin fínéagair ar thráidirí, i bhfad ó na súile; seas siar nuair a phreabann an tósta aníos; seiceáil ailléirgí seacláide/glútain; nigh na lámha tar éis an trealamh a chur ar shiúl.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Taispeáin arán úr agus tósta. Glac trí nó ceithre thuairim ó dhaltaí a chuireann a lámh suas, le cúis amháin le gach ceann, fág mar atá siad, agus ná dáil an trealamh fós. Luaigh aon ailléirgí bia sula n-osclaítear na hábhair.
- **Athruithe is féidir linn a aisiompú, agus athruithe nach féidir linn:** Ná teilg ach téacs gearr an chláir. Léirigh an timthriall iomlán uair amháin: bog cearnóg bheag seacláide ar chlúdach an chupáin uisce the, atá faoi do smacht féin, aistrigh í chuig pláta fuaraithe, agus labhair os ard tríd an bpróiseas tuar-breathnú-cinneadh, ag teacht ar an gcinneadh gur tháinig an t-ábhar céanna ar ais.
- **Cad a cheapann tú a tharlóidh?:** Smaoinigh-beirt-roinn amháin: gan trealamh ar na deasca. Breac síos dhá thuar nó trí ó na grúpaí faoi Is féidir é a aisiompú / Déanann sé rud nua. Cuir an fhianaise i láthair mar an rud a fheictear, a chloistear nó a mhothaítear; tairg na tosaithe abairte Ceapaim go bhfuil ... inchúlaithe/dochúlaithe mar ...
- **Imscrúduithe na stáisiún:** Déan an tósta agus an tseacláid ag barr an tseomra agus na daltaí ina suí i bhfad siar; fanann an tóstaer leatsa. Seol sé ghrúpa, thart ar cheathrar i ngach ceann, ar rothlú ina dtugann gach grúpa dhá chuairt (an salann ar dtús agus ansin an coipeadh, nó a mhalairt). Téigh timpeall ag fiafraí cad é an t-ábhar céanna, cad atá nua, agus cad í an fhianaise; glan suas láithreach aon rud a dhoirtear ag stáisiún an choipthe.
- **Taifead ar a bhfacamar:** Osclaítear na dialanna díreach i ndiaidh na stáisiún. Ní fhreagraíonn na daltaí ach na trí cheist faoin bhfianaise; fág an tábla sórtála bán go dtí céim 7. Spreag focail ar nós bogtha, cruaithe, criostail, coipeadh, donn agus briosc. Má tá na braonta salainn a rinneadh sa rang fliuch fós, treoraigh iad chuig an sampla lipéadaithe a triomaíodh roimh ré.
- **An fáth a rabhamar in ann leá na seacláide a aisiompú:** Oibrigh an acmhainn idirghníomhach faoi cháithníní ar an gclár bán idirghníomhach: téigh an tseacláid thar an leáphointe, fuaraigh ar ais í go dtí go mbíonn sí ina solad, agus luaigh gurb é an t-ábhar céanna atá sna poncanna, ach go bhfuil siad ag gluaiseacht ar bhealach difriúil. Coinnigh an sleamhnán gar don leáphointe; má tharraingítear go hard é, stad agus abair go ndófhadh an tseacláid, seachas go bhfiuchfadh sí go glan.
- **Sórtáil na hathruithe:** Ceannteidil ar an gclár: Inchúlaithe agus Dochúlaithe. Sprioc: an tseacláid agus an salann inchúlaithe; an coipeadh agus an tósta dochúlaithe. Má shórtáiltear an salann go mícheart, fill ar an sampla a triomaíodh roimh ré agus ar an smaoineamh go n-áirítear athrú mall mar athrú inchúlaithe fós. Iarr ar ghrúpaí cosaint a dhéanamh ar shórtáil amháin, bunaithe ar an bhfianaise ina ndialanna.
- **Cócairí, déantóirí agus a bhfuil foghlamtha againn:** Seisiún achoimre sula gcuirtear an trealamh ar shiúl. Athluaigh dhá abairt láidre fianaise, nasc arán sóide agus déanamh tósta le hathruithe dochúlaithe a dhéantar d'aon ghnó, ansin glac freagraí ó thrí phéire: sampla amháin d'athrú inchúlaithe, sampla amháin d'athrú dochúlaithe, agus bealach amháin a úsáideann cócaire athrú. Ansin, agus ní roimhe sin, doirt amach na meascáin fínéagair agus sóide aráin, cuir an dramhaíl bhia sa bhosca bruscair, glan na tráidirí agus nigh na lámha.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bogann an tseacláid agus ansin éiríonn sí crua arís ar an bpláta fuaraithe (inchúlaithe). “Imíonn” an salann san uisce; léiríonn an sampla a triomaíodh roimh ré gur tháinig na criostail ar ais (inchúlaithe; d'fhéadfadh na braonta a rinneadh sa rang a bheith fliuch fós). Nuair a chuirtear sóid aráin le fínéagar, coipeann an meascán agus fághtar meascán nach ionann é agus an púdar agus an leacht a bhí ann ar dtús (dochúlaithe). Tá an tósta donn, tirim agus briosc agus ní féidir leis a bheith ina arán bog arís (dochúlaithe). Má shórtáiltear an salann go haisteach, de ghnáth is amhlaidh a bhí an braon a rinneadh sa rang fliuch fós. Úsáid an sampla lipéadaithe.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Deir daltaí go bhfuil athrú dochúlaithe díreach toisc go bhfuil cuma mhíshlachtmhar air nó go dtógann sé tamall fada, mar shampla salann ag triomú.** Taispeáin an mhias lipéadaithe “tháinig an salann ar ais” in aice leis an mbraon fliuch a rinneadh sa rang agus athluaigh: ciallaíonn inchúlaithe gur féidir leis an ábhar céanna teacht ar ais, ní go dtarlaíonn sé láithreach.
- **“D'imigh an fínéagar agus mar sin tá sé imithe go deo” nó “scriosann an teas an tseacláid.”** Fiafraigh cén tsubstaint nua is féidir leo a thaispeáint (gás, crústa an tósta) i gcomparáid leis an tsubstaint chéanna i bhfoirm nua. Ar an acmhainn idirghníomhach, fuaraigh an tseacláid leáite ar ais agus abair gur seacláid fós atá sna píosaí beaga: níor athraigh ach an chaoi a gcoinníonn siad le chéile.
- **Caitear le briseadh barra seacláide mar an gcéanna le déanamh tósta nó le coipeadh.** Pléigh go hachomair é agus cuir i leataobh é: is féidir na píosaí a chur le chéile arís agus níor cruthaíodh substaint nua ar bith; coinneigh sórtáil an lae inniu dírithe ar leá/tuaslagadh i gcomparáid le hathruithe a dhéanann ábhar nua, ionas go bhfanfaidh an príomhsmaoineamh soiléir.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tairg na tosaithe abairte le rá os ard Ceapaim go bhfuil ... inchúlaithe/dochúlaithe mar ... agus cártaí “an t-ábhar céanna” / “ábhar nua” le linn don rang na hathruithe a shórtáil. • Déan an Dialann Imscrúdaithe a phlé i mbeirteanna ionas go scríobhfaidh duine amháin den bheirt na focail fianaise agus go n-ainmneoidh an duine eile a bhfaca siad.	• Iarr frása fianaise amháin do gach athrú (bogtha, criostail, coipeadh, donn agus briosc) sula bhfágann siad an tráidire. • Má tá an braon salainn a rinneadh sa rang fliuch, éiligh comparáid shoiléir sa dialann leis an sampla lipéadaithe “tháinig an salann ar ais”.	• Fiafraigh díobh cén fhianaise a lorgóidh siad roimh na stáisiúin, agus iarr orthu cosaint a dhéanamh ar shórtáil amháin a bhfuil easaontas fúithi, bunaithe ar a gcuid nótaí dialainne. • Cuir sampla laethúil amháin ón gcistin leis (im á leá i gcomparáid le hubh á friochadh) sa chomhrá faoi chócairí agus faoi dhéantóirí.

Nasc traschuraclaim

Nasc le cistineacha na hÉireann: is athruithe dochúlaithe iad an t-ardú a thugann an tsóid aráin don arán sóide, agus déanamh tósta, athruithe a roghnaíonn cócairí d'aon ghnó.